

Szócsné Gazda Enikő

Gondolatok az anonimitás jogosságáról vagy jogtalanságáról

A felvezető tanulmányt olvasva, több gondolat fordult meg a fejemben. Ha a megjelent könyvekre nem hivatkozunk, az plágiumnak tekinthető, a megjelent „adatközlői” információkra ha hivatkozunk, az néha tabu, mert személyi jogokat sért(het)... Ha egy-egy ember szavait anonimként/betűjelekként idézzük, az talán nem ugyanúgy plágium, mert eltulajdonítjuk valaki gondolatait, akit meg sem nevezünk...?

Kétségtelen, hogy a néprajzkutatás hitelét sokszor nagyon rongja, ha nem nevesítjük, honnan, kitől származnak az információink. A néprajzkutatás épp azért válik el a szociológusok adatsoraitól, hogy módszertana nyíltan felvállalja azt, hogy a társadalmi véleményen túl léteznek egyéni vélemények, ezeknek pedig ugyanolyan fontos az ismertetése, mint a közösségi vélemény feltárása.

Azt hiszem, csak abban az esetben jogos a nevek elrejtése, ha úgy ítéljük meg, hogy az illetőt veszélyezteti az információ, vagy – természetesen – ha ő maga kéri, hogy a nyilatkozatát ne publikáljuk a nevével együtt. Tárgyi néprajzsként szembesültem már olyan esettel, hogy pontosan megadtam egy ritka vagy értékes tárgy lelőhelyét, majd telefonon hívott a tárgy tulajdonosa: agresszív régiségkereskedők áldozata lett, kénytelen volt eladni a tárgyát, mert folyamatosan zaklatták. Vagy olyan esettel, mikor a tulajdonos csak úgy egyezett bele az általa birtokolt tárgy közlésébe, ha még a helységet sem tüntetem fel, amelyben a tárgy található, mert az egész falu tudja, ott egyedül ő gyűjt, és műkincsrablás prédájává válhat. Nehéz tehát a határokat meghúzni, nehéz a tudományos szempontrendszert érvényesíteni, de túlzásokba sem szabad esni.

Meghökkenítő, amikor egy tanulmánykötet szerkesztőjétől felszólítást kapunk, hogy hozzunk azoktól, akikkel interjút készítettünk, írásos nyilatkozatot, hogy beleegyeznek a tőlük gyűjtött információk publikálásába... Meghökkenítő, hogy ha valaki egy múzeum javára lemond egy fényképről, azt is beleegyező nyilatkozatokkal bombázzuk ahhoz, hogy felhasználhassuk a fotóját... Ilyen esetekben úgy érzem, hogy a szakmaiságunk válik fontoskodó hivatalnokok áldozatává, és a néprajzkutató válik annak a zaklatójává, aki segített neki folyamatok, események, történések elmesélésével.

Szócsné Gazda Enikő (1968) – muzeológus, PhD, Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, gazdaeniko@gmail.com